

**Аҳолининг экологик маданиятини
оширишга қаратилган
чора-тадбирлар**

Б.Ҳакимов
Энергия менежери

1

Экология ва экологик маданият тушунчалари

2

Дунёдаги экологик вазият ва атроф мухитга салбий таъсир қилаётган омиллар

3

Ўзбекистондаги экологик вазият

- Мамлакатимизда атроф мухитни асрашга қаратилаётган чора-тадбирлар
- Бугунги кунда Ўзбекистонда экологик вазиятнинг ҳолати

4

Экология ва атроф мухитга оид қизиқарли маълумотлар

«Биз иқлим ўзгаришлари, атроф-муҳитни ҳимоя қилиш ва биологик хилма-хиллик масалаларига алоҳида эътибор қаратяпмиз... 2030 йилгача иқтисодиётни энергия самарадорлигини икки баробаргача ошириш, қайта тикланувчи энергия манбаларини 25%гача кўпайтириш режалаштирилган».

Ш.М.Мирзиёев

21 сентябр 2021 й. — 76-сессияси

БМТ Бош Ассамблеяси

ЭКОЛОГИЯ ВА ЭКОЛОГИК МАДАНИЯТ ТУШУНЧАЛАРИ

“Экология” сўзи юнонча сўздан (οἶκος-уй, λόγος-фан)олинган бўлиб, “уй ҳақидаги таълимот” деган маънони англатади.

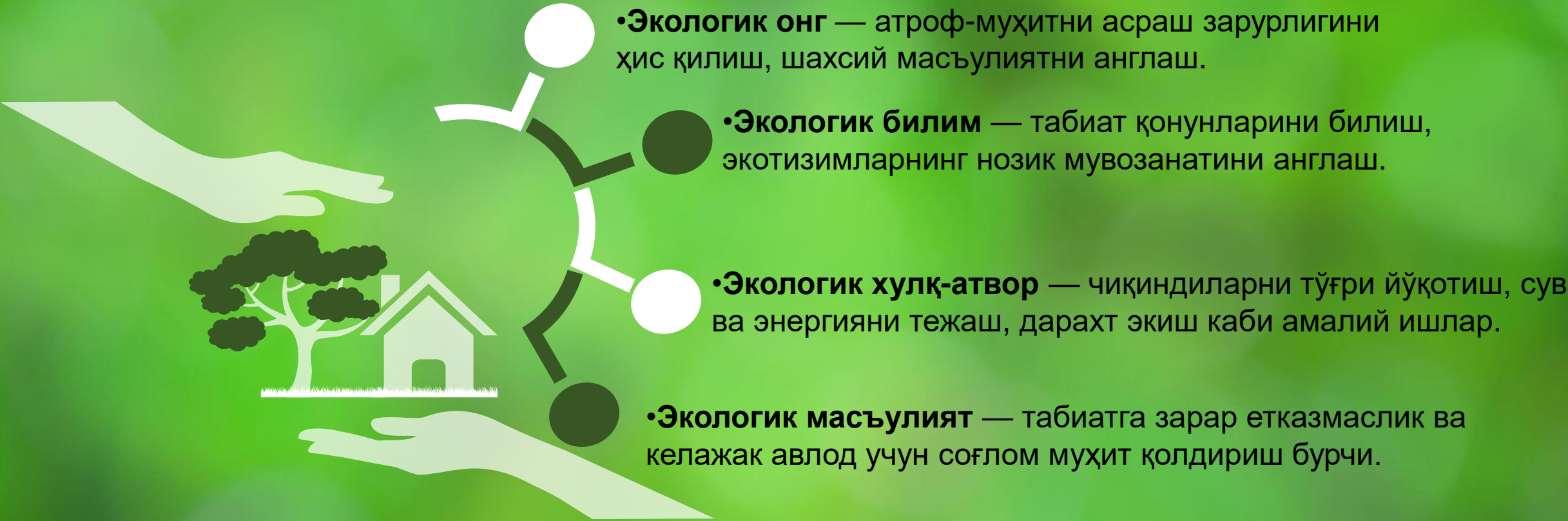
1866 йилда немис биологи **Эрнст Геккель (Ernst Haeckel)** томонидан илмий муомаллага киритилган.

Аввал атроф-мухит, хайвонот дунёси, ер ва сув таркиблари ўрганилган.

XX асрнинг 60-йилларига келиб инсониятнинг атроф-мухитга салбий таъсири кескин ортиши натижасида экологик вазиятни ўрганиш асосий мақсад бўлиб қолди.

ЭКОЛОГИЯ ВА ЭКОЛОГИК МАДАНИЯТ ТУШУНЧАЛАРИ

Экологик маданият- бу атроф муҳит тўғрисида чуқур билимга, табиатни асраш туйғусига эга бўлиш, ўсимликлар ҳамда ҳайвонларга нисбатан қамхўрлик кўрсатиш, табиат захираларидан оқилона фойдаланиш, уларни кўпайитириш борасида қайғуришга қаратилган юксак кўрсаткичдир.

•**Экологик онг** — атроф-муҳитни асраш зарурлигини ҳис қилиш, шахсий масъулиятни англаш.

•**Экологик билим** — табиат қонунларини билиш, экотизимларнинг нозик мувозанатини англаш.

•**Экологик хулқ-атвор** — чиқиндиларни тўғри йўқотиш, сув ва энергияни тежаш, дарахт экиш каби амалий ишлар.

•**Экологик масъулият** — табиатга зарар етказмаслик ва келажак авлод учун соғлом муҳит қолдириш бурчи.

Табиат ва инсон

Неолит инқилоби

Илк эрозия ва чўлланиш жараёнлари шу пайтда бошланган.

Саноат инқилоби

Кўмир, нефть ва газ ишлаб чиқариш, фабрика ва заводлар қурилиши → ҳаво, сув ва тупроқнинг ифлосланиши бошланди.

Қадимги тош аср

э.а.
10–5 минг йиллар

э.а.
1 минг йил – 18 аср

18–19 асрлар

20 - аср

Илк инсон даври

Бу даврда табиатга таъсир жуда оз бўлган, лекин айрим ҳудудларда **йиртқич ҳайвонлар йўқолиши** инсон фаолияти натижасида содир бўлган.

Саноатдан олдинги давр

Кўплаб шаҳарлар қурилиши билан **ўрмонлар қисқарди, ҳайвон турлари камайди.**

глобал экологик инқироз даври

Атмосферадаги **карбон газы (CO₂)** кескин ошди.

Дунёдаги Экологик вазият

Экологик вазият бўйича мамлакатлар рейтинги (2022 йил, Yale center)

№	Страна	Индекс	Изменение за 10 лет
1	Дания	77.90	14.90
2	Великобритания	77.70	23.00
3	Финляндия	76.50	21.00
107	Ўзбекистан	38.20	1.90

Хавонинг тозалиги бўйича мамлакатлар рейтинги (2022 йил, Yale Center for Environmental Law and Policy)

№	Страна	Индекс
1	Исландия	96.00
2	Швеция	94.00
3	Финляндия	93.50
167	Ўзбекистан	16.70

Табиатнинг ифлосланиши бўйича мамлакатлар рейтинги (2019 йил, Numbeo)

№	Страна	Загрязненность территории	Ущерб для мира
1	Монголия	93.20	171.28
2	Мьянма	93.08	169.12
3	Афганистан	91.94	165.72

Ичимлик сувининг тозалиги бўйича мамлакатлар рейтинги (2022 йил, Yale Center)

№	Страна	Индекс
1	Австрия	100.00
1	Финляндия	100.00
1	Греция	100.00
60	Ўзбекистан	54.00

Хавонинг ифлосланиши бўйича мамлакатлар рейтинги (2019 йил, iQair)

№	Страна	Индекс загрязнения	Население, чел.
1	Бангладеш	83.30	166 368 149
2	Пакистан	65.81	200 813 818
3	Монголия	62.00	3 121 772
9	Ўзбекистан	41.20	32 364 996

Дунёда энг кўп CO2 чиқараётган мамлакатлар:

Хитой – 12 716 млн.т.
АҚШ – 5604 млн.т.
Хиндистон – 3737 млн.т.
Россия – 1821 млн. т.
Япония – 1027 млн.т.

Чиқиндини қайта ишлаш бўйича мамлакатлар рейтинги (2022 йил, Yale Center)

№	Страна	Индекс
1	Южная Корея	67.10
2	Самоа	57.60
3	Бенин	56.90
30	Ўзбекистан	31.60

Атроф-муҳитни муҳофаза қилиш бўйича қабул қилинган ҳужжатлар

Конситуция

- 49-модда.** Ҳар ким қулай атроф-муҳитга, унинг ҳолати тўғрисидаги ишончли ахборотга эга бўлиш ҳуқуқига эга.
- 62-модда.** Фуқаролар атроф табиий муҳитга эҳтиёткорона муносабатда бўлишга мажбурдирлар.
- 66-модда.** Мулкдор ўзига тегишли бўлган мол-мулкка ўз хоҳишича эгаллик қилади, ундан фойдаланади ва уни тасарруф этади. Мол-мулкдан фойдаланиш атроф-муҳитга зарар етказмаслиги, бошқа шахсларнинг, жамият ва давлатнинг ҳуқуқларини ҳамда қонуний манфаатларини бузмаслиги керак.
- 115-модда.** Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси:
- 4) атроф-муҳитни муҳофаза қилиш, табиий бойликларни ва биологик хилма-хилликни сақлаш, иқлим ўзгаришига, эпидемияларга, пандемияларга қарши курашиш ҳамда уларнинг оқибатларини юмшатиш соҳаларида ягона давлат сиёсати амалга оширилишини таъминлайди;

Қизиқарли маълумотлар

Дарахтлар фақат кундузи фотосинтез жараёнида кислород чиқаради ва кечаси уни истеъмол қилади. Уларнинг кислород ишлаб чиқаришдаги умумий ҳиссаси тахминан 20-30% ни ташкил қилади.

Дунёда дарахти энг кам мамлакат бу – Исландия ҳисобланади.

Энг тез қуш Сапсан (322 км/с) ва энг тез ердаги хайвон Гепард (114 км/с) ҳисобланади.

Дунёдаги денгиз сувининг 50-70% кислородини сув ўтлари ва фитопланктонлар ишлаб чиқаради.

Бир одам ўрта ҳисобда умр давомида (тахминан 70 йил) 12 тонна кислород истеъмол қилади.
Бир дарахтдан 12 тонна кислород ишлаб чиқариш учун тахминан 95 йил керак бўлади.

Ҳар йил дунёда 10 миллион гектар ўрмон йўқолади.
Бу ҳар дақиқа 27 та футбол майдони баробари.

E'tiboringiz uchun rahmat